

tzv. **Šabakov kameň** - Zamarovský v súvislosti s heslom *Ptah: bazaltová doska s obsiahlym výkladom*, ktorý dal vytesať egyptský kráľ Šabak z 25. dynastie (695-690 pr.Kr) podľa staršieho chrámového *papyrusu*; text nie je celý, nakoľko slúžil pred svojím objavením a odoslaním do *British museum* v Londýne ako kameň na drvenie obilia v dajakom mlyne; kňazi *Memfisu* v nôm obhajujú právo hlavného boha *Memfisu Ptaha* byť aj nadálej hlavným bohom Egypta napriek tomu, že *Memfis/Mennofer/Mennefer* už prestal byť hlavným mestom; vzhľadom k tomu, že tento kameň by mal byť zachovaniím staršieho textu, otázka jeho datovania nie je uzavretá; pokusy o definitívny dátum pôvodného textu boli nepresvedčivé; pozri *Egypt*

Šabakov kameň (716-706 pr.Kr.)

šabat - sabat

šabl'a - sečná *zbraň* so zakrivenou jednobritovou čepeľou; pôvodom z *Orientu*, masové použitie v Európe od 15.st. u ľahkého jazdectva; v 16.-18.st. nahradzaná *karabelou*; pozri *meč*

Eurotelevízia: na rozdiel od klasického *meča* mala zahnutú čepeľ, takže bola menej vhodná na bodanie, zato ideálna na sekanie a rezanie

www: určený predovšetkým pre jazdectvo; typická zbraň ľahko obrnenej alebo neobrnenej jazdy kočovných národov Stredného a Blízkeho Východu; proti plátovej zbroji tŕžkej jazdy málo účinná

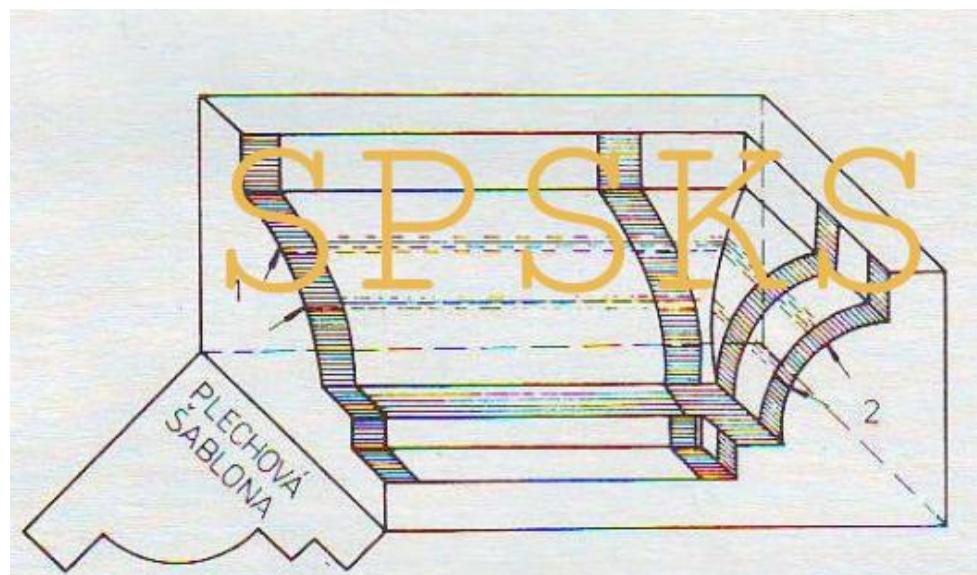

E. Detaille: „Nech žije cisár“

šablóna - 1.v grafike, *polygrafií*: nepriehodná vrstva *sieťotlače*, nanesená na sito; tvorí neotláčané miesto sieťotlačovej formy; v prípade *offsetu* tvorí negatívny obraz na forme, ktorý tvorí šablónu pre nanášanie farby na otláčané miesto; pozri *fotošablóna*
2.v sochárstve: pozri *kontrašablóna*, *koník*

Sieťotlač cez sito

Šablóna plastická

šablóna glejová - najstarší a najjednoduchší spôsob vykrývania neotláčaných miest siet'otlače priamo glejom; nevýhodou glejovej šablóny je malá ostrosť ohraničenia plôch alebo línii

šablónová tlač - pozri *tlač cez šablónu*

šafolka - Spišský slovník podľa Antona Kreta: kašmírová šatka; pozri *kašmír*, *kašmírový vzor*

šafolový - www: zastaraný (spišský) výraz pre *kašmírový*

šafran - z arab. za fran – „byť žltý“

-v antike Grékmi nazývaný *krokos*, v staroveku latinsky nazývaný aj *Crocus sativus*; z Perzie a Malej Ázie prenesený šafran do Indie, Egypta a Grécka; od 10.st. rozšírený v Španielsku, Francúzsku a Taliansku; obdivovaný pre neuveriteľnú farbiacu silu (1:200 000 je zjavne zafarbenie); pre svoju farebnosť, tvar a tajomnú mystickosť pestovaný ako ozdobná kvetina (fresky v *Knosse*); prísada do kozmetických prípravkov, omietky (chrám Atény v *Elide*); pre svoju vôňu a antiseplické účinky sedadlá v rímskom divadle kropené šafranom; žltzo zafarbené topánky nosené babylonskými a perzskými kráľmi; šafranom zafarbené rúcho *Pallas Athény*; podľa *Homéra* šafránom voňali vlasy *Európy* unesenej *Diom* na Krétu; vzácnosť šafranu viedla k jeho nastavovaniu rôznymi príasadami, za čo boli kruté tresty upálením; prírodné žltocervené farbivo zo sušených kvetov šafranu, rozpustné v tukoch, olejoch a živiciach; používané pre knižnú malbu a v lazúrach zlatých; pozri *farbivo organické*; *rastliny, achiote*

šagrén - ozdobná koža zo zadných partií koňa alebo somára, s ozdobným hrboľatým lícom; šangrén zafarbovaný na zeleno; používaný na dosky kníh, pozri *knižná väzba*, *knihviazačstvo*

www: jemne spracovaná koža z chrbta koňa, somára, ľavy al. z ryby, majúca hrboľatý, drsný povrch

Puzdro na flakón zo šagrénovej kože

**šagrénový papier - papier šagrénový/chagrinový
Šahrazád - Šehrezád**

šach - z perzs. شاه / šáh, kráľ; počiatky šachu sú v západnej Indii (550); perzská bášeň v r. 600 opisuje šach prichádzajúci z Indie do Perzie (Iránu); menoval sa Chaturanga (v sanskrite „4časti“); mal 4 druhy armád: vozy, slony, jazdeckvo a pechotu; hra Ashtapada (v sanskrite pavúk = legendárna bytosť s ôsmimi nohami) sa hrala s kockami na 8x8 štvorcovej doske, pričom neexistovali žiadne svetlé a tmavé štvorce, aké mala šachovnica už v 1000; indické pravidlá šachových hier sa značne líšili podľa oblastí a miest, a ako sa rozšírili na východ, pravidlá boli upravené tak, aby vyhovovali miestnemu vkusu; podľa povesti sa šach používal na vzdelávanie perzských kniežat a slúžil nobilité ako náhrada pre skutočný boj s nepriateľom; keď v 7.st. perzské kráľovstvo ovládli moslimovia, šach (Šatrandž) ako hazardnú hru zakázali; okolo r. 920 všetky šachové figúrky dostali perzské mená; v r. 1005 kalif Al-Hakim zakázal šach a dal spáliť všetky šachové súpravy; napokon teológovia rozhodli, že hra nie je v rozpore s učením Mohameda a po oficiálnom povolení moslimovia napísali o šachu veľmi podrobňú literatúru; tvar moslimských šachových figúr smeroval k abstrakcii a bol v porovnaní s indickým menej reprezentatívny, pretože korán zakazuje zobrazovanie živých bytostí; r. 800 priniesli šach, do Číny budhisti, ktorí navštívili Indiu, aby rozšírili svoje náboženstvo, alebo unikli prenasledovaniu; v čínskom šachu (Xiangqi) sú figúrky umiestnené na križovatkách čiar skôr ako na štvorcoch; medzi polovicami šachovnice (9 x 10 polí) sa nachádza nebeská rieka; čínska verzia má iba päť pešiakov, ale pred dvoch rytierov pridáva dva kanóny a poradcov na oboch stranach kráľa; kráľ sa nazýva generál, lebo prípadná porážka kráľa by ohrozila jeho božský majestát; okolo r. 800 sa šach prostredníctvom Kórey (Janggi : 9x10 polí, bez rieky v strede) dostal do Japonska pod názvom Shogi (hra generálov); hrá sa na šachovnici 9x9 políčkami s 20 kusmi; existuje niekoľko odkazov, že r. 800 byzantský cisár Nicephorus a bagdadský kalif Harun ar-Rashid hrali korešpondenčný šach; kalif ar-Rashid je údajne prvý zo svojej dynastie, ktorý sponzoroval šach, poskytol dôchodky najlepším šachistom toho dňa; pod jeho kalifátom začal zlatý vek šachu Šatrandž; moslimovia rozšírili Šatrandž do Európy, kde sa hral až do 14.st.; v 712 dobyli Španielsko Arabi; maurskí útočníci priniesli so sebou šachy a hra sa šírila po celej Ibérii; arabské abstraktné figúry sa v tomto prostredí stali reprezentatívnejšími; okolo 1013 sa šach dostal do Anglicka s dánskou inváziou (dánsky a anglický kráľ Canute sa r. 1027 naučil hrať šach na púti do Ríma); šachovnica so svetlými a tmavými štvorcami sa stala európskym vynálezom okolo r. 1100; r. 1090 daňové oddelenie Normandie a Anglicka a štátna pokladnica upravili šachovnicu pre účtovné účely: dosku používali na výpočet dĺžnych peňazí; r. 1061 kardinál Damiaini Ostin

zakázal duchovenstvu hrať šach a biskup Guy z Paríža hrozil *exkomunikáciou* akéhokoľvek knaza chyteného hrať šach; r. 1093 šach odsúdila *pravoslávna cirkev*; do Ruska sa šach mohol dostať už v 8.st., čiže asi sto rokov predtým, než sa dostal do západnej Európy; v16.st. cestujúci do Ruska oznámili, že ľudia všetkých tried tu hrali šach; vo zvyšku Európy bol šach záležitosťou nobility až do 18.st.; od 16.st. sa ustálili pravidlá šachu, ale v niektorých častiach Ruska sa moderné pravidlá neprijali až do 20.st.; pozri *dosková hra, hra, rošáda, šachové figúry*, V. Menčíková

http://archive.aramcoworld.com/issue/200904/the_game.of.kings.htm (dejiny šachu)

<https://www.chess.com/article/view/origins-of-chess> (dejiny šachu)

<https://sk.pinterest.com/grphotobkny/chess-tattoo/> ilustrácie

https://en.wikipedia.org/wiki/Soldier_at_a_Game_of_Chess

<https://www.google.sk/search?q=Chlebowski:+Chess+players&espv=2&biw=1843&bih=995&site=webhp&tbo=isch&tbo=u&source=univ&sa=X&ved=0ahUKEwiAhqer8rPLAhXBwHIKhcSwBWQsAQIPA&dpr=1#imgrc=9UKMe4X2Vzuq9M%3A>

http://www.sachypalka.sk/magneticke-sachy_8?gclid=CKGvzfJms4CFQMW0vodVkAFyA
(inzerát)

http://www.sachypalka.sk/magneticke-sachy-velke_8-1092 (inzerát)

<http://www.skmodra.sk/index.php?pg=5&do=2> (rady)

<https://brainking.com/sk/GameRules?tp=1> (pravidlá)

<https://help.gnome.org/users/glchess/stable/chess-rules.html.cs> (pravidlá)

http://www.regencychess.co.uk/isle-of-lewis-chessmen-c-1_39.html (replika z 12.st.)

<http://www.ebay.com/itm/chess-Gifts-Wooden-Roses-Terracotta-pieces-Antique-Three-dimensional-Chessboard-/251329757589?hash=item3a846bc195:g:IHwAAOSwo6lWIkZD>
(šachovnica pre Jarmilku)

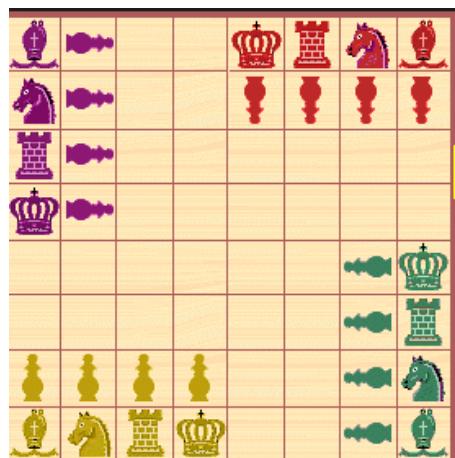
https://www.google.sk/search?q=12th+century+chess+pieces&espv=2&biw=1858&bih=990&tbo=isch&imgil=8JEFkWm5Imy_1M%253A%253Bj0muNcoQweMrjM%253Bhttps%25253A%25252F%25252Fwww.pinterest.com%25252Fmarilola678%25252Fmy-chess-collection%25252F&source=iu&pf=m&fir=8JEFkWm5Imy_1M%253A%25252Cj0muNcoQweMrjM%25252C_&usg=_Rs48-RL71qHhORIDIAO5B5LeL3U%3D&ved=0ahUKEwjVyePY5-nPAhWBkBQKHRJ4AFIQyjcINO&ei=xPEIWNXXL4GhUpLwgZAF#q=12th%20century%20chess%20pieces&tbo=isch&tbs=rimg%3ACShb-ytQOIZYIjicapEI5gU0NP4Q4o8C-DxOlGbB_1OQfKrALY1-F35gwWePBrrjQgXbYgOwlEzs0S538o5h_1sG0_1BCoSCZxqkQjmBTQ0Ecb0FVojdexNKhIJ_1hDijwL4PE4RpJ9Ums36zuoqEgmUzsH85B8qsBEQX8nY07xBEioSCQtjX4XfmDBZEdYwiFsrXEyZKhIJ48GuuNCBdtgRvoF4HvJ7s2sqEgma7CUTOzRLnRFnE0xCCbvBZioSCfyjmH-wbT8ETB5Dvy-6fDZ&imgrc=ruEsTluadIMBM%3A

https://www.google.sk/search?bih=990&biw=1858&q=ancient+chess+set&tbo=isch&tbs=simg:CAQSkwEJjhgS1GKu6uOahwELEKjU2AQaAAwLELCMpwgaYgpgCAMSJK4ZkxmND5YZgQ-OD_1MY9BidGbULhi6ELvc3oyiFLoIt-S3tN-Ap-DcaMFFqoxIVAWdG2jSvJ29oMrNDUzcr2DP6wn-vPB2jIcn5kKPPEIkBz57kTYeSfqYFSAEDAsQjq7-CBoKCggIARIEz8b_1mgw&sa=X&ved=0ahUKEwi22dTSp_nPAhWG8RQKHe1GArgQwg4IGSgA#q=ancient%20chess%20set&tbo=isch&tbs=rimg%3ACVXL6y3T9LiiIjhqTD_1tQPKUXW_1mXDwCKhyEO41UdWOCFKFM-nVWnX5njoEwpLExBC4Fwiay2mkCgQyKxtRU4DiGTioSCWpMP-1A8pRdEavGriElGGGr5KhIJb-ZcPAIqHIQR4vCaEAfnr58qEgk7jVR1Y4IUoRGUVISGnesT1SoSCUz6dVadfmeOER8WHckLIBYcKhIJgTCksTEELgUri-kXXzFIDq4qEgnCJrLaaQKBDBFaCzA_1UxbVMioSCYrG1FTgOIZOEaNAOw4LPAGC&imgrc=O41UdWOCFKEZ2M%3A

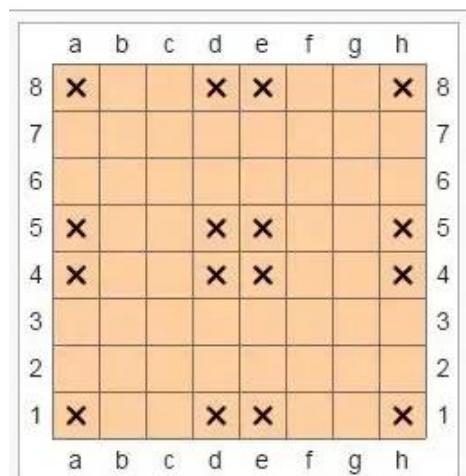
[šachovnice](https://www.google.sk/search?q=%C5%A1achov%C3%A9+stoly+historick%C3%A9&espv=2&biw=1854&bih=963&tbo=isch&source=univ&sa=X&ved=0ahUKEwjCws_hvp_SAhV_DhywKHdtKCbgQ7AkIJA#q=%C5%A1achov%C3%A9+stoly+historick%C3%A9&tbm=isch&tbs=rimg:CRybVwZzD_y8Ijgzb74yLaOcCKodxDpHbM_1hoWvoAkDUkR_1p57zeQxoOCrwkQl5ZcTx46ompzrJd1_d1_1kaVv9mDyoSCTNuLvjItpBwEU6o-I15TgyAKhIJlqh3EOkdsz8RgSOLFEj-voqqEgmGha-gCQNSRBHXjhSr7EGA6yoSCX-nnvN5DGg4EUbvB0Jh13CtKhIJFzCRCXllxMRSXY9HO8bsh8qEgnHjqianOsl3RGVuYG7s_MFGyoSCV3X-RpW_12YPER9AwHkkgsXx&imgrc=p5yj_tiaWiaH3M)

http://www.houseofchessstore.com/isle_of_lewis_chess_set_magnetic_travel_laser_carved_ac10.html (prehľad reprodukcí)

[\(prehľad reprodukcí\)](https://www.google.sk/search?q=chess+figure+horse&tbm=isch&tbs=rimg:CcvJI_1u47AYKlJg_hV4j6j0gCc3aLVBX7Yz06g_1v66ols53vbg-7ftqpkzoQIYZsIj7PrQyEh_1WNq8-nHZK3dfRjenCoSCSFXiPqPSAJzES-F4G2zm-LSKhIJdotUFftjPToRpCx1gqxCSdMqEgmD-1rqiWznexHEGaJXP42eIyoSCduD7t-2qmTOEUw3n6uwq8XzKhIJhCVhmwiPs-sR61bRo1bTFv8qEglDISH9Y2rz6RGxKXkVbiT9dioSCcdkrd19GN6cEXMyiHW81h7T&tbo=u&sa=X&ved=0ahUKEwjkyL-DhtXWAhXrl8AKHU0eCtkQ9C8IHw&biw=1920&bih=989&dpr=1#imgrc=Y8tfP-uyI_hBvM)

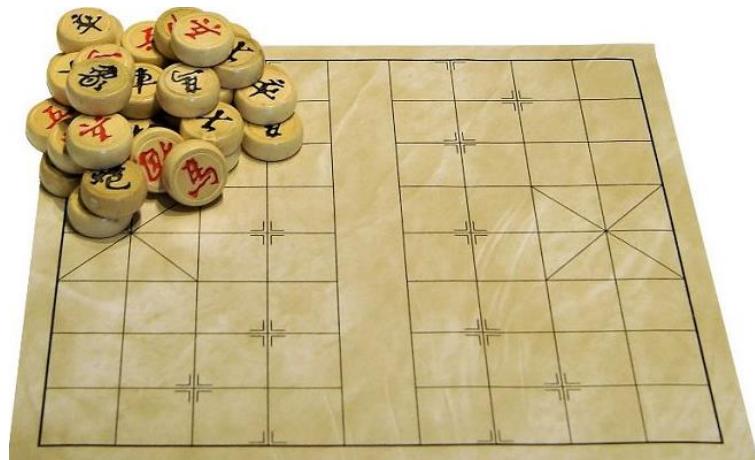
Indický šach Chaturanga

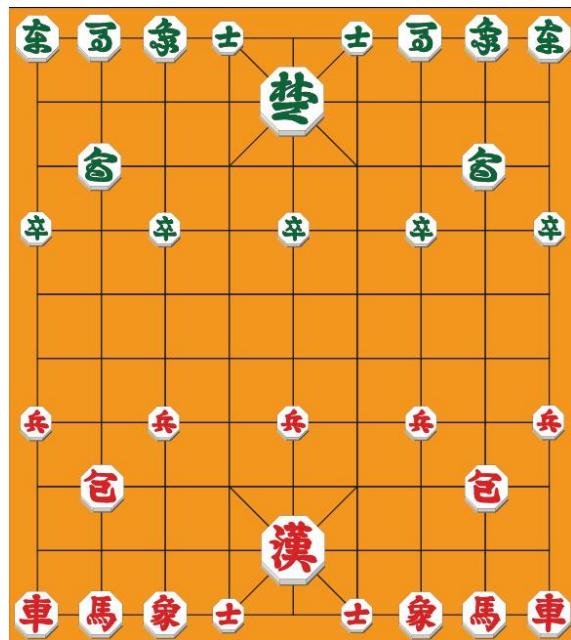
Indický šach Ashtapada

Muslimský šach Šatrandž

Čínsky šach Xiangqi

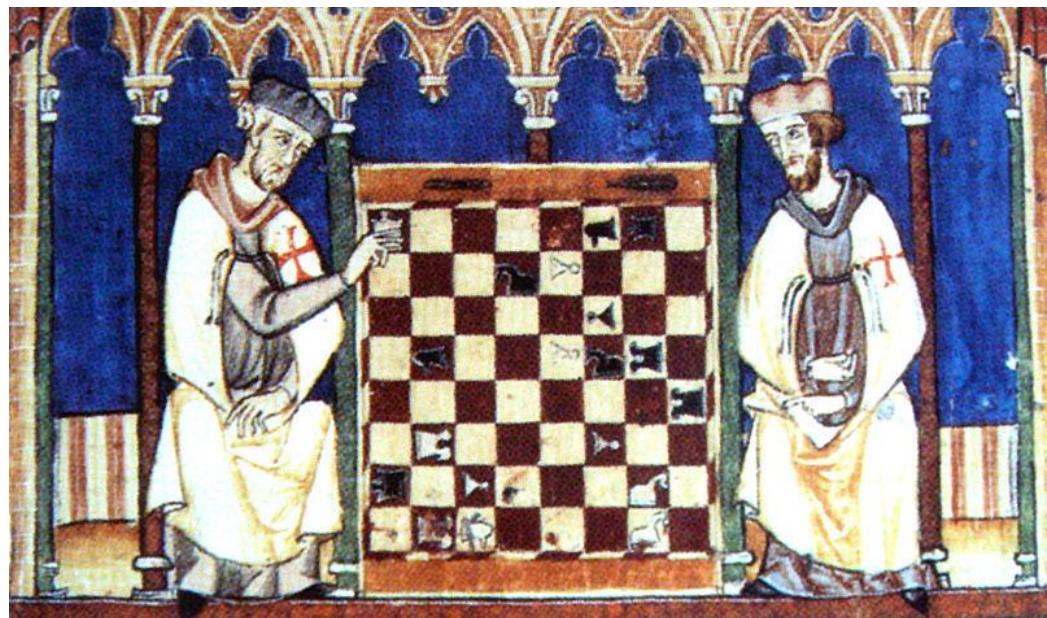
Kórejský šach Janggi

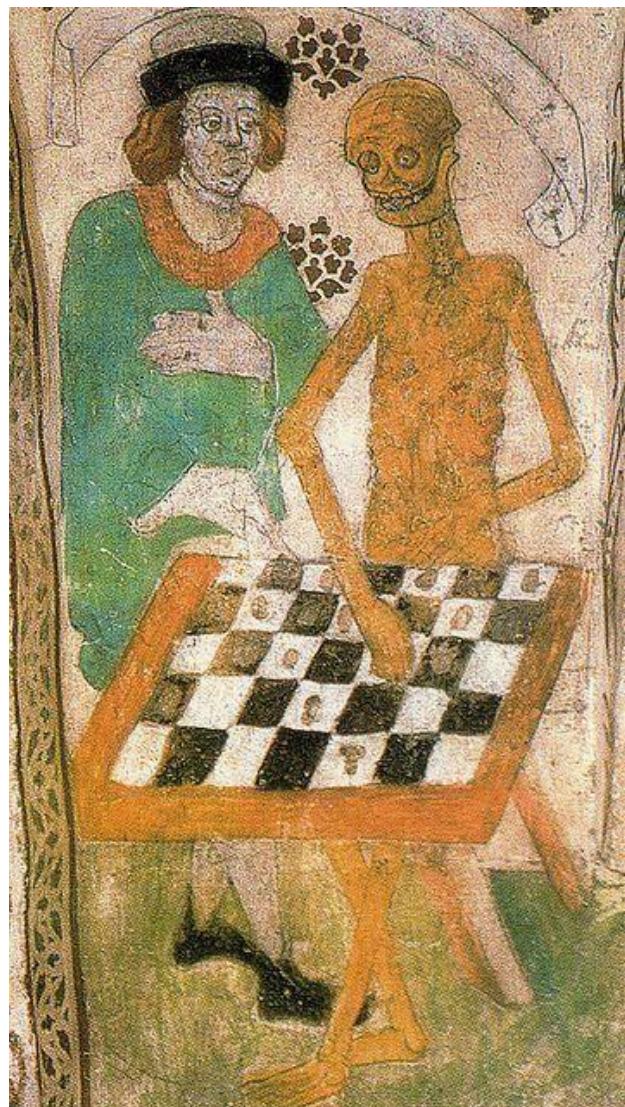
Japonský šach Shogi

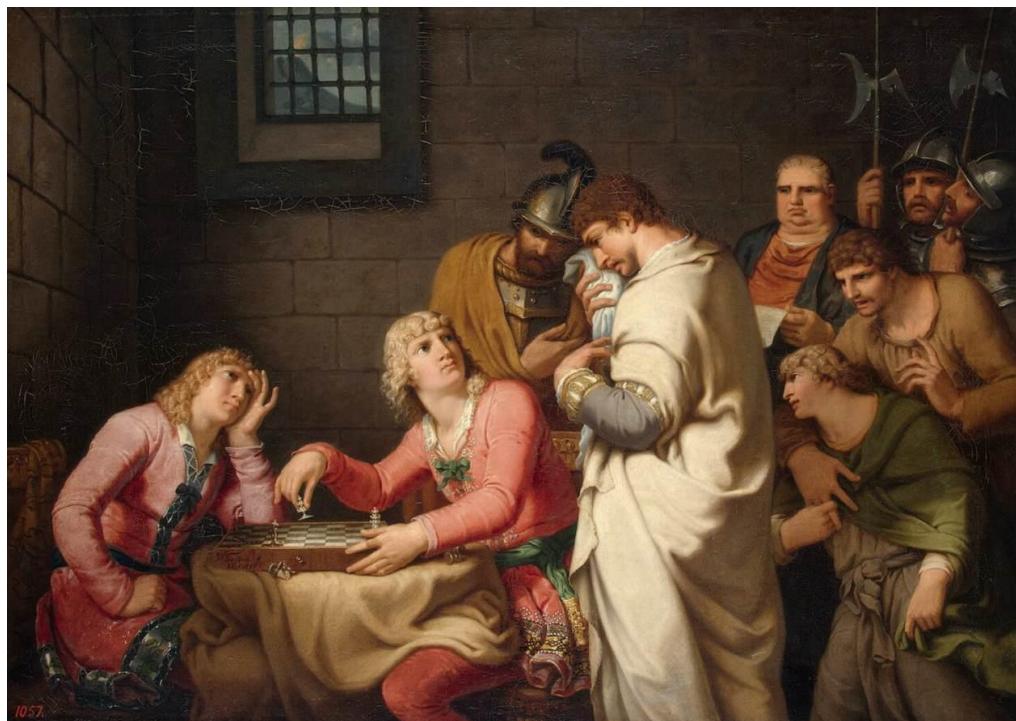
Markgróf Otto von Brandenburg hrá šach (stredoveká iluminácia)

Templárski rytieri hrajú šach (iluminácia, 1283)

Smrť hrá šach (tanec smrti, nástenná maľba v kostole v Täby, Švédsko, 1480)

J. H. Tischbein Mladší: Konradin Švábsky a Frederik Bádenský sú informovaní o svojej poprave vo väzení v Neapole (18.st.)

V. G. Swarz: Scéna z domáceho života ruských cárov. Hra v šachy (1865)

L. Alma-Tadema: Egyptskí šachisti (1879)

S. Chlebowski: Šachisti

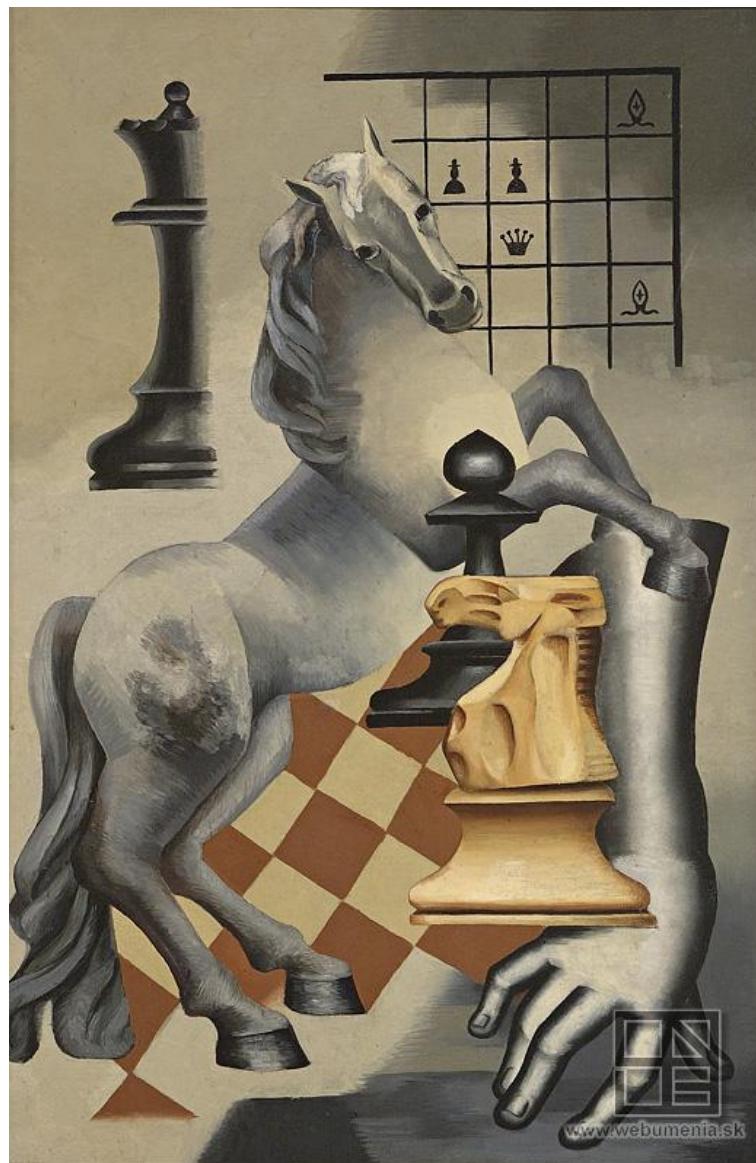
H. Daumier: Šachisti (19.st.)

T. Eakins: Šachisti (1876)

L. Mrázová: Hráči (1942)

E. Šimerová-Martinčeková: Šachová kompozícia (1931)

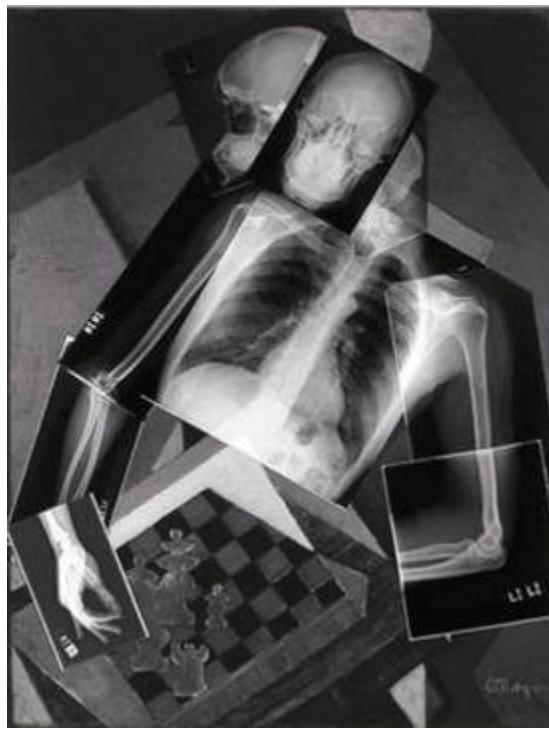
V. Vasarely: Šachová doska (1935)

V. Hložník: Šachisti (1941)

M. H. Vieira da Silva: Partia šachu (1943)

J. Metzinger: Vojak pri šachovej hre (olejomal'ba, 1915-1916)

J. Metzinger: Vojak pri šachovej hre (1915)

S. Králik: Hráči (1968)

M. Duchamp: Portrét šachistov (1901)

Samuel Bak: Šachy (ilustrácia, 2003)

Samuel Bak: Šachy (ilustrácia, 2003)

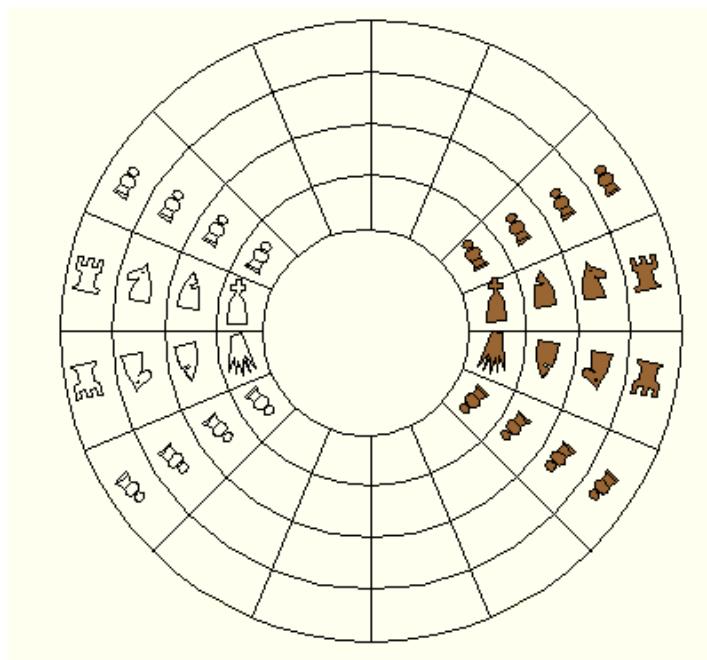
J. Teniel: Through the Looking Glass and what Alice found there (kreba, ilustrácia z knihy L. Carroila)

Nedatované

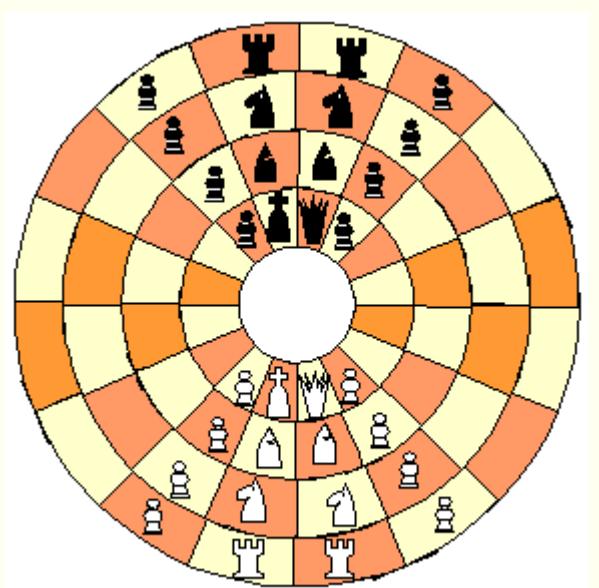
šach byzantský - byzantský šach, tiež nazývaný okrúhly šach, je asi 1000 rokov starý variant hry shatranj; tá bola populárna v 10.st. v *Byzancii* (mesto teraz nazývané *Istanbul*), a preto sa nazýva byzantský šach; hra sa hrá na kruhovej doske, ktorá je znázornená na nasledujúcom obrázku spolu s nastavením otvárania; kusy sa pohybujú rovnako ako v Shatranj: králi, hroby, rytieri sa pohybujú ako v ortodoxnom šachu; Biskupi (vlastne: slony) skáču dve uhlopriečky; kráľovné (vlastne: generáli) presunú jednu uhlopriečku; pešiaci nemajú dvojitý prvý krok, ale inak sa pohybujú ako pešiaci v pravoslávnom šachu. Pešiaci nemôžu propagovať. Ked' sa dvaja pešiaci hráča v rôznych smeroch stretnú na protiľahlých štvorcoch, čím zablokujú obidvaja, súper môže odstrániť obe z nich - toto sa nepovažuje za krok; hráč vyhráva hru tým, že spája súpera tým, že zablokuje súpera, alebo „holým kráľom“: tým, že vezme posledný non-kráľový kus súpera; avšak v poslednom prípade súper môže urobiť hru ľahaním tým, že sa pri ďalšom ľahu ocitne aj v druhom kráľovi

<http://www.chessvariants.com/historic.dir/byzantine.html>

šach kruhový - kruhový šach je hra, ktorú hrá Spoločnosť kruhového šachu . Inšpirovaný obrazom v knihe z roku 1905, ktorá ukázala, že kruhová šachovnica sa používa v 11.st.; Dave Reynolds z Veľkej Brittanii v Lincolnu vynášiel moderné pravidlá hry v roku 1983 a hral to s ostatnými v krčme v Lincolnu; iní nasledovali a hľavne v kruhovom šachu Lincoln Tap a Spile sa stal pravidelným pohľadom; V roku 1996 založil Dave Reynolds spoločnosť Circular Chess Society a táto (zatiaľ malá, ale rastúca) spoločnosť mala svoje prvé majstrovstvá sveta v roku 1996; je pravdepodobné, že hra, ktorú v knihe Reynolds vidí, bola *byzantským šachom* alebo potomkom byzantského šachu; pravidlá: hra sa hrá na cirkulárnej doske, ktorá sa skladá zo štyroch štyroch okien po 16 štvorcach; používa sa bežná sada kusov a štandardné nastavenie je „zložené“, aby sa zobrazilo nastavenie spustenia uvedené nižšie: väčšina pravidiel je rovnako ako pravoslávna šachová hra, ale nasledujúce dôsledky hrať na okrúhlnej doske: pešiaci sa pohybujú v určitom smere a pokračujú v pohybe týmto smerom; pešiaci propagujú, keď dosiahnu opačné miesto dosky, t.j. štvorce, kde začínajú hlavné kusy súpera); taktiež nie je zachytený en-passan (preto, že sa autorovi toto pravidlo nepáčilo); neexistuje žiadny zámok; nie je dovolené robiť pohyb s hviezdou alebo kráľovnou, ktorá končí na námestí, kde sa pohyb začal (napríklad, zvážte stúpanie na prázdnnej doske; hrok sa mohol úplne pohybovať po doske na miesto, kde začal hore, čo znamená, že pohyb nemení pozíciu; tieto „nulové pohyby“ nie sú povolené); Rob Stevens (majster sveta v kruhovom šachu 1996) zaznamenal chybu v predchádzajúcej verzii týchto pravidiel; pozri šachová doska

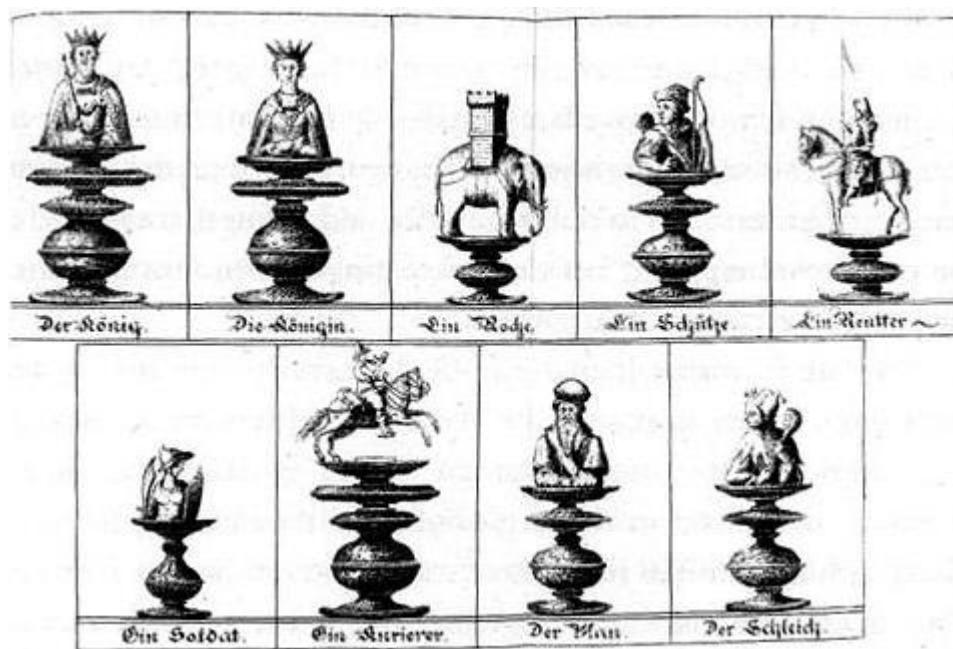
<http://www.chessvariants.com/shape.dir/circular.html>(pravidlá)
<http://hridayeshwarsinghbhati.com/site/12-players-chess/> (pravidlá)

šach kuriersky - kuriérsky šach (alebo kuriérka či kuriér) je strategická *stolová hra* v šachovej rodine; pôvodná forma pravdepodobne vznikla v 12.st. a hrá sa už aspoň šesťsto rokov; hra bola následne nahradená modernejšou formou; kuriersky šach používal priekopníka moderného šachového biskupa (nazývaného kurier) a pravdepodobne sa podieľal na vývoji moderného šachu zo šachu stredovekého ;

L. van Leyden: Šachisti (1520)

G. Doré: Šachové figúry kurierskeho šachu: Kráľ, kráľovná, hroch, lukostrelec (alebo biskup), rytier, pešiak (alebo vojak), kurier, muž (alebo rath alebo šalvia) (ilustrácia z knihy Das Schach-Oder König Spiel od G. Selenusa) a šašo

šachinšach/šahinsáh - staroperz. chšájathija chšájathijánam; stredoperzsky a partsky šáhán šáh

www súvislosti s heslom *Achajmenovci*: tradičný titul iránskych vládcov v *staroveku* s významom kráľ kráľov; používali ho ako perzsí Achajmenovci a Sasánovci, tak aj vládcovia *partskej* dynastie Arsakovcov; slovo chšájathija (šáh), prekladané do slovenčiny ako „kráľ“, je pravdepodobne *médskeho* pôvodu a doslova označuje muža „vyznamenaného vládou“; titul ako taký prevzali Peržania z *Urartu*, jeho začiatky sú však asi *mezopotámske*; usudzuje sa, že výrazom „kráľ kráľov“ sa pôvodne zdôrazňovala príslušnosť panovníka k vládnucej dynastii, zhruba v zmysle „kráľ, ktorého predkovia boli králi“, a nie vláda nad podriadenými (lokálnymi) kráľmi; v prípade Achajmenovcov je možné uvažovať aj o tom, že sa tým mala demonstrovať vláda perzských kráľov nad starými rišami v oblasti Predného východu (nad Médiou, Babyloniou a ď.); od Peržanov a Partov prevzali titul „kráľ kráľov“ aj iní monarchovia, či už v oblasti dnešnej Indie alebo napr. v Palmýru na území *Rímskej riše*, napriek tomu je však výraz spojený najmä s oblasťou jazykovo iránskou; v modernej dobe ho v Iráne nakrátko oživila dynastia Pahlaví (1925 - 1979) v rámci svojej konceptie „dva a pol tisícročného trvania monarchie“

šachová figúra biskupa - predchodom biskupa v stredovekom *šachu* bol alfil, čo znamená „slon“; mohol skákať dva štvorce pozdĺž každej uhlopriečky a mohol skákať cez zasahujúci kus; v dôsledku toho bol každý alfil obmedzený na osem štvorcov a žiadny alfil nemohol napadnúť iného; moderný biskup sa prvýkrát objavil krátko po roku 1200 v *kurierskom šachu*; kus s týmto pohybom, nazývaným cocatriz alebo krokodíl, je súčasťou šachového variantu Grande Acedrex, ktorý sa datuje od doby kráľa Alfonsa X Kastílie; šachová kniha Libro de los juegos z roku 1283 zostavenej pre kráľa Alfonsa X pripisuje vznik šach Indii, čo je veľmi vágny termín; asi o pol storocia neskôr Muhammad ibn Maḥmud al-Āmulī vo svojej pokladnici vedcov opisuje rozšírenú formu šachu s dvoma kusmi, ktoré sa pohybujú „ako hlboko, ale šikmo“; šachová figúra biskupa bola tiež v Japonsku samostatne vynájdená približne v tom istom čase (13.st.), kde tvorila súčasť hier shō shogi a dai shogi; zostáva prítomná v moderných shogih; deriváty alfilu prežili v jazykoch dvoch krajín, kde bol šach za prvýkrát predstavený v západnej Európe: taliansky (alfiere) a španielsky (alfil); bol známy ako aufin vo francúzštine alebo aufin, alfin alebo lukostrelec v ranej angličtine; termín biskup prvýkrát vstúpil do anglického jazyka v 16.st., pričom prvý známy písomný príklad pochádza z roku 1560; vo všetkých ostatných germánskych jazykoch, okrem islandčiny, sa používajú rôzne mená, ktoré vychádzajú zo slov bežec alebo posol: nórsky loper, dánsky løber, lopare, nemecký läufer, holandský loper, fínsky lähettil, poľský goniec; v

rumunčine je kus známy kus ako „mrknutie“, ktoré sa vzťahuje na blázivého človeka, podobne ako francúzske meno fou (blázon), ktoré je pravdepodobne odvodené z „Fou du roi“ – „šašo“; zaujímavé je, že používanie výrazu v islandčine predchádzalo anglickému jazyku, keďže prvé zmienky o biskupovi v islandských textoch sa datujú do začiatku 14.st., zatiaľ čo šachy Lewis z 12.st. zobrazujú biskupa jednoznačne ako cirkevnú postavu; kanonické figúrky siahajú až do šachovej súpravy Staunton z r.1849; biskupská mitra sa vyznačuje hlbokými drážkami, čo niektorí považujú za odkaz ma pôvodnú formu figúry (slona a jeho kly); Briti sa rozhodli nazvať kus biskupom, pretože tvar na jej vrchole sa podobal na mitre; ked' sa hra prešťahovala do Európy, táto drážka bola v rôznych krajinách odlišne interpretovaná, vo Francúzsku, napríklad, bola považovaná za šaška; v niektorých slovanských jazykoch (napr. Česky / slovensky) sa biskup nazýva strelec / strelec , ktorý sa priamo prekladá do angličtiny ako "strelc", čo znamená lukostrelec , zatiaľ čo v iných je stále známy ako "slon" (napríklad ruský slon); v juhoslovanských jazykoch je zvyčajne známy ako lovac , čo znamená „lovec“, alebo laufer, ktorý je prevzatý z nemeckého názvu pre ten istý kus (laufer - bežec je tiež alternatívny poľský názov); alternatívny názov biskupa v ruštine, gréctine, bielorusštine a albánčine je dôstojník; v mongolskom a niekoľkých indických jazykoch sa nazýva ťava; figúra biskupa v Dánsku mala niekedy drahokamy; biskupi bežní v 12.st. v severnej Európe majú mitry a žiadny tonzúru; nie je jasné, čo spôsobilo zmenu slona na biskupa, ale stalo sa to po spoločenských a kultúrnych zmenách Škandinávie a Anglicka (kresťanstvo); možno to bolo prispôsobené hierarchii vikingskej spoločnosti, ktorá v tom čase bola kresťanská); biskup stál, sedel na stoličke alebo na koni, s mitrou na hlave a barlou v ruke

<https://sites.google.com/site/carlosgchess/medieval-chess-history/medieval-figurative-bishop>

(dejiny)

[https://en.wikipedia.org/wiki/Bishop_\(chess\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Bishop_(chess)) (dejiny)

Šachová figúra biskupa (Lewis šachy, mrožovina, 12.st.)

Šachová figúra biskupa s dvoma účastníkmi (slonovina)

Šachová figúra biskupa (slonovina, 14.st., Nemecko)

Šachová figúra biskupa (slonovina, 12-15.st., Taliansko)

Šachová figúra biskupa (slonovina, 14.-15. St., Nemecko)

Šachová figúra šaška (slonovina, Dánsko alebo severné Nemecko, približne 1400)

Šachová figúra biskupa (slonovina, 12.st., Franská ríša)

Šachová figúra biskupa (slonovina, 12.st., Anglicko)

Šachové figúry biskupa (mrožovina, Lewis šach, 12.st.)

Šachová figúra biskupa (slonovina, 1150–1200)

šachová figúra jazdca - hovorí sa to niekedy ako „kôň“, čo je aj preklad názvu kusu do niekoľkých jazykov; niektoré jazyky sa odvolávajú na „skokana“, čo odráža schopnosť pohybovať sa nad figúrami: poľský Skoczek, dánsky, nórsky a nemecký Springer, slovinský Skokan; v sicílčine sa šachová figúra jazdca nazýva sceccu, čo je slangový výraz pre osla; ide o odvodneninu arabského šejka, ktorý počas islamského obdobia prechádzal z dediny do dediny na oslovi a vyberal dane; v našich krajinách sa používa názov jazdec; používa ho oficiálna športová šachová hra; v notácii sa uvádzza skratkou veľkého písmena J; kus je bežne nazývaný tiež kôň („tiahnuť koňom“); pomenovanie rytier sa používa v prípade historického setu; odráža jeho vzhľad: dobové brnenie, štít, meč, prilba, kôň; spolu s kráľom a vežou (nazývanou hviezda), má figúra jazdca najstarší definovaný pohyb z akýchkoľvek figúr; jeho pohyb sa nezmenil od vynálezu hry chaturanga v Indii okolo 6.st. (z ktorej sa vyvinul šach); jazdcovi podobné figúry sa nachádzajú takmer vo všetkých hráčov Šachovej rodiny, hoci niekedy s rôznym obmedzením: čínske xiangqi, kórejské janggi, japonské shogi

Figúra rytiera (parožie, 11.st., Francúzsko)

Rytier (slonovina, 1510-1530, západná Európa: Nemecko alebo Anglicko)

Šachová figúra jazdca v podobe o sokoliara (šachová figúra jazdca, slonovina, 15.st.)

Rytier (slonovina, India)
Rytier (slonovina, Európa)

Rytier (slonovina, 14.st., Francúzsko)
Rytier (slonovina, 14.st., severná Európa)

Šachová figúra jazdca v podobe turnaja rytierov (mrožovina, 12.st., severná Európa)

Šachová figúra jazdca v podobe drakobijcu (slonovina, 1120-1140, Anglicko)

Rytier (slonovina, 13.st., Florencia)

šachová figúra koňa - tiež *jazdec*; v stredoveku častejšie ako skutočný jazdec na koni alebo celý kôň bez jazdca; jednoduchšie a štylizované návrhy vyvívají moslimovia po islamskom zákaze zobrazovania živých postáv; jedna z legiend, ktoré sprevádzajú tvorbu šachovej hry rozpráva o brahmovi Sissi, ktorý vytvoril figúru na základe predlohy z indickej armády pre hru chaturanga (najstarší predchodec šachu); Sisa navrhol figúru v reprezentatívnej podobe rytiera; podľa gréckych údajov odráža vzhlad indického vojaka 1.st.pr.Kr.

V perzskom jazyku bola hra s názvom Asp a Faras arabský, a to ako v rovnakom význame ako v sanskrte. V Španielsku a Portugalsku časť zachované pôvodný význam v sanskrte, ale vo Francúzsku, Taliansku a Veľkej Británii jeho význam zmenil reprezentovať jazdeckovo, ovplyvnené stredovekú morálkou, ktorý používal hru ako metaforu vykresliť spoločnosť. V nemeckom jazyku kus získal inú nomenklatúru, ktorá sa nazýva Springer znamenáť prepojku [4]. Názov skladby v Ázii má rovnaký význam sanskrte mien v Číne a Kórei a Japonsko Kei ma-ma. V Barme, Malajzii a Java, názvy sú myin, Kuda a Jaran, resp. [5]

https://www.google.sk/search?q=chess+figure+horse&tbo=isch&tbs=rimg:CS7WaWFN5Y9UIjiCAGswcjZP_1veDvYtKzxQhTzkdxqzrn7Pom8ryOo95eccyvtEQa9ajmQjy3NZpdXfxNaYPAy4eXyoSCYIAazByNk_1-EZxLx3YHOe16KhIJ94O9i0rPFCE RyBvv7QaQx-sqEglPOR3GrOufsxGLt_1oS48J9QCoSCeibyvI6j3l5EXM5fsZANUtOKhIJxzK-0RBr1qMRSfwojmbLOnEqEgmZCPLc1ml1dxGKecajtRuyzyoSCfE1pg8DLh5fEYM2JwgWfl61&tbo=u&sa=X&ved=0ahUKEwjU2YnNrs_WAhVCPRoKHRVbAWQQ9C8IHw&biw=964&bih=489&dpr=1.56#imgrc=_dso_eBYV-tjIM:

[https://pt.wikipedia.org/wiki/Cavalo_\(xadrez\)](https://pt.wikipedia.org/wiki/Cavalo_(xadrez))

šachová figúra kráľa - v skorších verziach šachu, bolo možné kráľa preskočiť počas hry jednou z figúr s podmienkou, že pole, kam figúra skáče nebude napadnuté protivníkom; kráľ sa v tom prípade nemal byť ohrozený až do doby vykonania pohybu; rôzne verzie tohto pohybu vznikali v 17.st.; hlavnou zmenou oproti pôvodnému pravidlu bolo odstránenie požiadavky, aby kráľ nebol ohrozený figúrou skôr, ako je vykonaný pohyb inou figúrou; podľa zákonov šachu, šachista nie je povinný označiť šach ani mat v zápase, ale toto gesto je stále praktizuje v amatérskych zápasov úrovni

-jednou z legiend, ktorá sprevádzala tvorbu hry, je, že brahman Lahur Sessa vytvoril šachovú hru chaturanga, na žiadosť indického kalifa Balhaita; súčasťou figúr bola postava panovníka (Raja, Rajah – kráľ), ktorý zohrával v reálnom živote dôležitú úlohu vo vedení armád vo vojne; táto symbolika hry, predstavujúca moc štátu, sprevádzala kontroverzné fakty o pôvode hry; ked' Peržania asimilovali šach, prispôsobili meno hlavnej figúry postave svojej hlavy štátu, Šach; táto adaptácia tiež vyvolala výraz „mat“, čo je prepis „Šah Mat“ znamenajúci „kráľ mŕtvy“ alebo „kráľ zálohy“ (?); rozširovanie hry svetom pokračovalo a pri príchode do Európy bola figúra označená podľa hlavy prítomnej vo väčšine európskych krajín; na indickom subkontinente a v krajinách juhovýchodnej Ázie bol zachovaný pôvodný názov pre kráľa – Rajá alebo Rajah

[https://en.wikipedia.org/wiki/King_\(chess\)](https://en.wikipedia.org/wiki/King_(chess))

Figúra kráľa ako kalif Harun al-Rashid (bronz, Irán, 700-850)

Figúra kráľa (slonovina, 11.st. Taliensko)

Figúra veže ((slonovina, 11.st. Taliansko)

Figúra kráľa na slonovi (India)

Figúra kráľa (slonovina, 1300-1320, Nemecko)

Figúra kráľa (slonovina a drahokamy, 17.st.)

Figúra kráľa z „Šachu Karola Veľkého“ (slonovina, 11.st. Salerno)

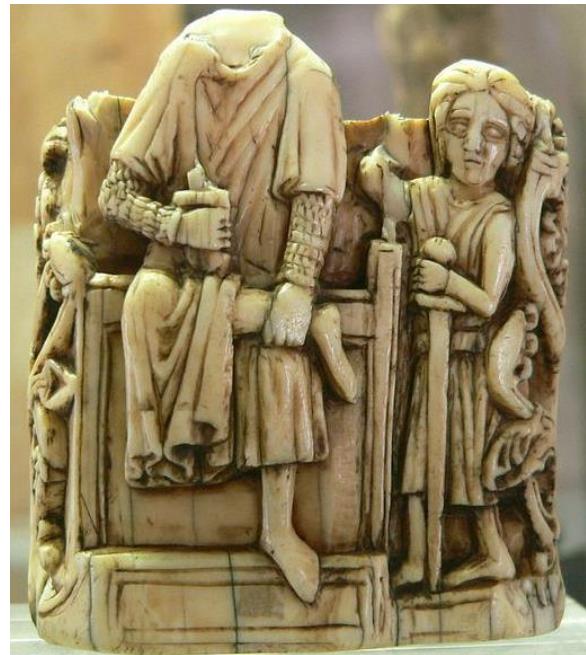
Šachové figúry kráľa (Lewis šach, slonovina, 12.st.,)

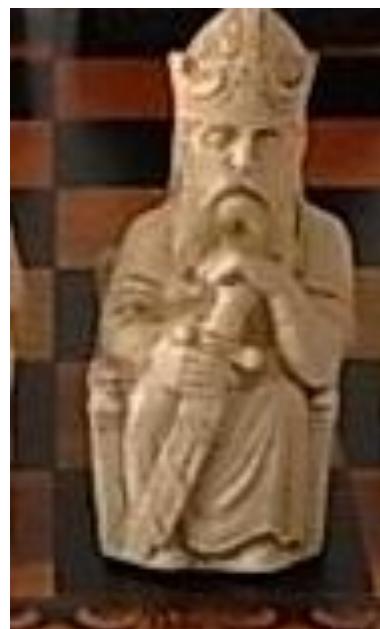
Figúra kráľa (slonovina, 14.st. Nemecko)

Šachový kus kráľa (mrožovina, 2.pol. 14.st., Kolín n. Rýnom, Nemecko)

Figúra kráľa (kost', 1.štvrtna 14.st., Škandinávia)

Figúra kráľa (slonovina, 13.st. Nemecko)

Figúry kráľa a kráľovnej (farbená slonovina, okolo 1820, Čína)

Figúra kráľa (slonovina, 19.st. India)

šachová figúra kráľovnej - v hre shatranj, predchodcu *šachu*, ktorý obsahoval iba mužské postavy, najbližšou možnosťou kráľovnej mat' postavenie „vizier“ (vedzír); bola slabou figúrou, ktorá sa pohybovala iba jeden krok diagonálne a žiadnym iným smerom; moderná šachová kráľovná získala svoju moc v 15.st.; pozri *šachy Lewis*

-vo väčšine jazykov je figúra známa ako „kráľovná“ alebo „dáma“ (napríklad talianska dona); ázijské a východoeurópske jazyky sa na ňu odkazujú ako na vezírku, ministra alebo poradcu (v odkaze na úzku späťosť s kráľom (napr. perzs. وزیر wazir, ruský ферзь ferz); v polštine je známa ako hejtman (názov veľkého historického vojencko-politického úradu), zatiaľ čo v estónskom jazyku sa nazýva lippu (vlajka, norma)

-šachová kráľovná bola nazývaná pôvodne poradca alebo premiér alebo vezír (perz. arab.); spočiatku sa figúra pohybovala iba diagonálne o jedno pole; približne okolo 1300 sa začala pohybovať skokom o dva štvorce do rovnakého farebného poľa a preskakovala aj inú figúru (čosi ako dnešný jazdec); do roku 1475 to bol krok, ktorý sa v Európe používal; časom figúra kráľovnej zmeny pravidiel premenili na dnešnú kráľovnú; prvá zmienka o tejto figúre ako kráľovnej (regina) je v latinskej básni Einsiedeln, napísanej okolo roku 997 a uchovávanej v kláštore v Einsiedeln vo Švajčiarsku; niektoré neskôršie stredoveké sety zobrazujú figúru ako kráľovnú a slovo „fers“ (vezír) sa gramaticky feminizovalo v niekoľkých jazykoch, napríklad španielska alferza (vezírka), predtým, než bola nahradená menami ako reina alebo dame (pani, dáma); v ruštine si figúra zachováva svoj perzský názov ferz dodnes a výraz koroleva (kráľovná) je hovorovým variantom, ktorý nikdy nepoužívajú profesionálni šachisti; avšak pomenovanie korolevna, carica (manželka cára) a baba (stará žena) sú zaznamenané už v roku 1694; v arabských krajinách zostáva názov kráľovná a v niektorých prípadoch je figúra zobrazovaná ako vezír; historička Marilyn Yalomová vidí v postupnom posilňovaní funkcií figúry a zavedení jej názvu rastúci vplyv stredovekých kráľovien ako je Eleanor z Akvitánie a Blanche Kastilskej, Isabella I Kastilskej, ale tiež dobový kult Panny Márie, a v neposlednom rade moc pripisovanú ženám v trubadúrskej dobe dvornej lásky; to všetko mohlo čiastočne ovplyvniť smerovanie figúry k jej dnešnej identite; svoju úlohu mohla zohrať neskôršia obľuba šachu na dvore, kde sa stal prít'ažlivou zábavou najmä pre ženy, lebo hrali s mužmi podľa rovnakých pravidiel; moderný ľah kráľovnej po šachovnici začal v Španielsku za vlády Isabely I. a možno bol inšpirovaný jej veľkou politickou silou; zo Španielska ho šíril vynález kníhtlače

(populárna nová kniha o šachu) a vyhnanie Židov zo Španielska r. 1492, ktorí nové šachové pravidlo niesli so sebou; moderné pravidlá pohybu šachovej kráľovnej sú kombináciou pohybu pešiaka a biskupa; nové možnosti figúry vyvolávali rôzne reakcie, od úzkosti zo silnej ženy bojovníčky až po otvorené zneužívanie žien vo všeobecnosti; to, že kráľovná nie je mužským vezírom, radcom, bola čudná v Európe zvláštna; ešte viac skutočnosť, že bola umiestnená veľa kráľa na druhom mieste určenom pre moc; kráľovná s mocenskými právomocami mohla byť nebezpečná, lebo v stredoveku mohli zabíť toho, kto napadol autoritu; takto to platilo na dvore; aby to ovplyvnilo celú Európu, musel o byť veľmi mocný panovnícky dvor; také boli iba 9. st. kde vládla dynastia Karlovovcov

<https://sites.google.com/site/caroluschess/medieval-chess-history/medieval-figurative-queen>

https://www.google.sk/search?q=chess+queen+history&tbs=isch&tbs=rimg:CYPl4miGCeECIjgYldWURaiUliV5Whb7-mqspHIp3mUkDVfJZbt4LlbaCNcbK0VCC12IBXK4YYrSjdzzV-wY9mnSJSoSCRiV1ZRFqJSWEf1BKK9BNSNcKhIJJXlaFvv6aqwRW_1onG11uAMqEgmkcineZSQNVxHesabGwmUfSoSCclltPguVtoIEYSV NyH3otJUKhIJ1xsRUILXaURZm5RYmj8tfoqEgkFcrhhitKN3BHM sGa0ZAy4SSoScfNX7Bj2adII EUQZzJhZx7DE&tbo=u&sa=X&ved=0ahUKEwj-gcjN_czWAhXBWxOKHaUcA1EQ9C8IHw&biw=1206&bih=612&dpr=1.25#imgrc=UhjqbFumftPcAM:

Figúra kráľovnej(slonovina, 14.st., Nemecko)

Figúra kráľovnej (slonovina, 13.st., Škandinávia)

Figúra kráľovnej (slonovina, 12.st. Taliansko)

Figúra kráľovnej (slonovina, 12.st., Španielsko)

Figúry kráľa a kráľovnej (farbená slonovina, okolo 1820, Čína)

Figúry kráľa a kráľovnej (farbená slonovina, okolo 1820, Čína)

Šachové figúry kráľa a kráľovnej v štýle ázijského umenia (buxusové drevo, Čína, 20.st.)

Kráľ a kráľovná (čínsky slonovinový set, pol. 20.st.)

šachová figúra pešiaka - pešiak je najpočetnejšia kus v hre , a vo väčšine prípadov, aj ten najslabší; historicky reprezentuje pechotu , alebo konkrétnejšie ozbrojených sedliakov alebo pikemencov; pešiak má svoj pôvod v najstaršej verzii šachu, chaturanga, a je prítomný aj vo všetkých ostatných významných verziach hry; v stredovekom šachu sa urobil pokus o to, aby boli kúsky zaujímavejšie, pričom pešiak každého súboru dostal meno obyčajného povolania; napr. mestská stráž alebo policajt ak sa nachádzal pred rytierom (jazdcom); obchodník ak sa nachádzal pred kráľom; doktor ak sa nachádzal pred kráľovnou; tkáč - ked' stál pred biskupom (pre ktorého v praxi tkal); kováč - ak stál pred rytierom; pracovník, ak stál pred hradom (pre ktorý v reálnom

živote pracoval); schopnosť pohybovať sa dvomi priestormi a súvisiaca schopnosť zachytiť en passant alebo branie mimochodom bola zavedená až v 15. storočí v Európe; oči pôvodný názov väčšiny ostatných šachových figúrok je zrejmé, etymológia pešiaka je pomerne nejasná. To je odvodené od starého francúzskeho slova paon, ktorý pochádza z stredovekého latinského termínu pre pešiakov a je príbuzný s peónom; pešiak často znamená „ten, kto je ľahko manipulovaný“ alebo „ten, kto je obetovaný na vyšší účel“; pretože pešiak je najslabší kus, často sa používa metaforicky na označenie nevýznamnosti alebo úplnej likvidity; napríklad „je to len pešiak v hre“; vo väčšine ostatných jazykov sa slovo pre pešiaka podobne odvodzuje od paóna, jeho latinského predka alebo nejakého iného slova pre **nohy voják**; V niektorých jazykoch je pešiak pomenovaný po termíne pre "roľníka" alebo "farmára", čo odráža to, ako boli nižšie rozkazy brané ako footsoldiers vo vojne: maďarský paraszt , slovinský kmet , nemecký Bauer , dánsky / nórsky / švédsky bonde , luxemburský bauer , Lotyština bandiniek . [7] V írskych termínoch je zdrobenenina z ficheall sa používa ("šach"), zatiaľ čo v Thai pešiak sa nazýva ບີ້າ (bīā), čo znamená cowrie škrupinu alebo mincu nízkej hodnoty. V tureckom pešiaku sa hovorí piyón , vypožičaný z francúzskeho slova Pion v 19. storočí. v severskom šachu v podobe *runového kameňa*

[https://en.wikipedia.org/wiki/Pawn_\(chess\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Pawn_(chess))

Šachová figúra pešiaka
Pešiak (12.-13.st. severná Európa)
Starožitný kus pešiaka

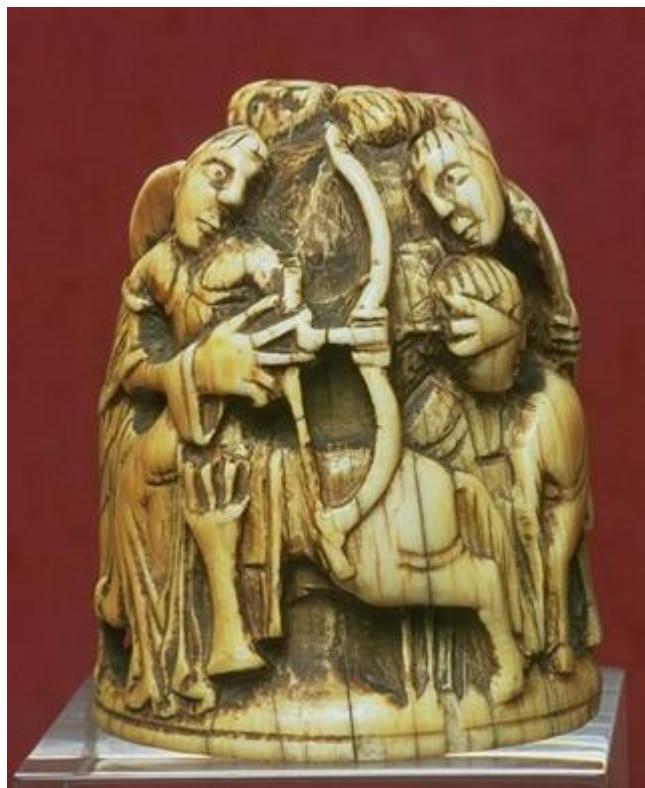
Šachové figúry pešiakov (slonovina, okolo 1820, Kanton, Čína)

šachová figúra runového kameňa - objavuje sa v stredovekých severských setoch v postavení pešiaka

Šachové figúry runových kameňov (Lewis šach, 12.st.)

šachová figúra streľca - v stredoveku v úlohe figúry biskupa; pomenovanie strelec sa používalo v našich krajinách a bol zobrazovaný ako lukostrelec

Figúra strelca (slonovina, Francia, 11.st.)

Figúra strelca ako poľovníka (kost', 14.st. Škandinávia)

šachová figúra slona - predchodca biskupa v stredovekom šachu (shatranj, pôvodne chaturanga); bol nazývaný alfil, čo znamená „slon“; mohol skákať dva štvorce pozdĺž každej uhlopriečky a mohol skákať cez zasahujúci kus; v dôsledku toho bol každý fil obmedzený na osem štvorcov a žiadny fil nemohol napadnúť iného; nmoderný biskup sa prvýkrát objavil krátko po roku 1200 v kurierskom šachu; pozri šachová figúra biskupa

https://www.google.sk/search?q=chaturanga+chess&tbo=isch&tbs=rimg:CZor6cpHPgSfljhG6AQE8RzLGTtoI4kAmqYAKQSHzJxVL2Wn39MsM69SIrLTgXxktpYsoFSWIX31rMBm_1nsyI1

[nKWyoSCUboBATxHMsZEWFSIqAoy2iTKhIJO2gjiQCapgAR60XFNm3sCq0qEgkpBIfMnF_UvZRFpJe3VBWbIDSoSCaff0ywzr1iEaTE3f1nG-2vKhIJstOBfGS2liwRS1RXSchkhCUqEgmgVJaVffWswBGJhhob1gWkXCoSCWbezIjWcpbEeOPztM4KnfP&tbo=u&sa=X&ved=0ahUKEwjp3KPMq_XWAhWqPZoKHYZyBKcQ9C8IHw&biw=1835&bih=960&dpr=1#imgrc=FooMEjGdeQxTCM](https://www.google.sk/search?q=nKWyoSCUboBATxHMsZEWFSIqAoy2iTKhIJO2gjiQCapgAR60XFNm3sCq0qEgkpBIfMnF_UvZRFpJe3VBWbIDSoSCaff0ywzr1iEaTE3f1nG-2vKhIJstOBfGS2liwRS1RXSchkhCUqEgmgVJaVffWswBGJhhob1gWkXCoSCWbezIjWcpbEeOPztM4KnfP&tbo=u&sa=X&ved=0ahUKEwjp3KPMq_XWAhWqPZoKHYZyBKcQ9C8IHw&biw=1835&bih=960&dpr=1#imgrc=FooMEjGdeQxTCM):

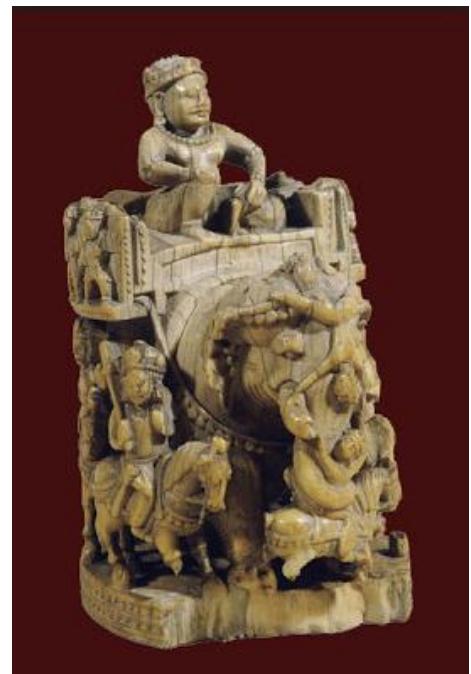
https://www.google.sk/search?q=rajasthani+chess+set&tbo=isch&source=iu&pf=m&ictx=1&fir=ncIaHPKH5aSR_M%253A%252C90Npmhg4tcwyLM%252C_&usg=_-3TePV5-kh_YRFgif1lnqKCI_3c%3D&sa=X&ved=0ahUKEwijtd77r_XWAhWHJZoKHVuwbMkQ9QEILzAE#imgrc=Tt-JzR7JO1DjiM:

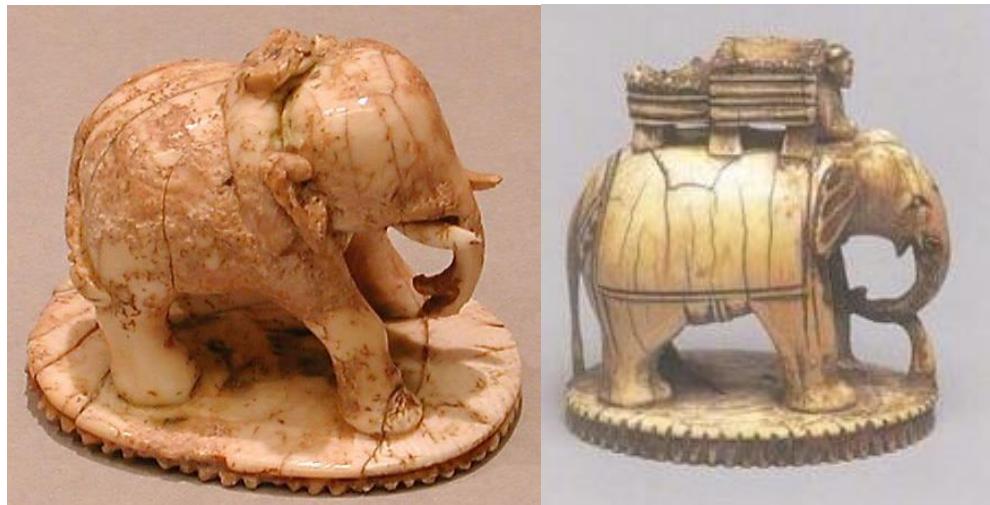
Figúra slona (slonovina, indický šach Rajasthani, 7.st.)

Figúra slona John type (Rajasthani šachová sada, 19.st.)

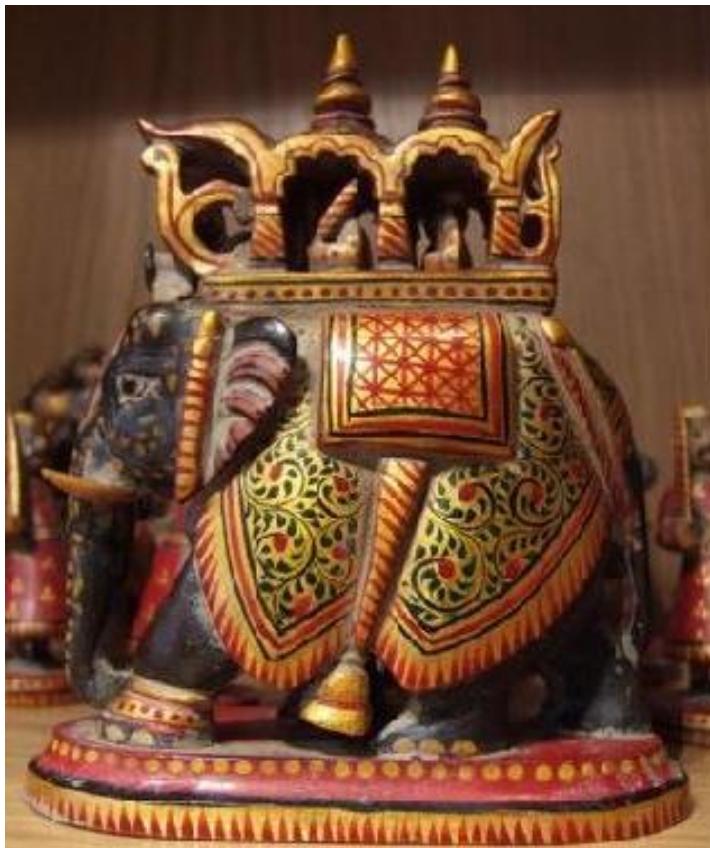

Figúra slona (slonovina, 1800-zač. 19007, India)
Figúra slona (slonovina, 8.st. India)

Figúra slona (maľovaná slonovina, 19.st. India)

Figúra slona (lakované drevo, koniec 19.-zač. 20.st.)

Figúra slona (drevo, koniec 19.-zač. 20.st.)

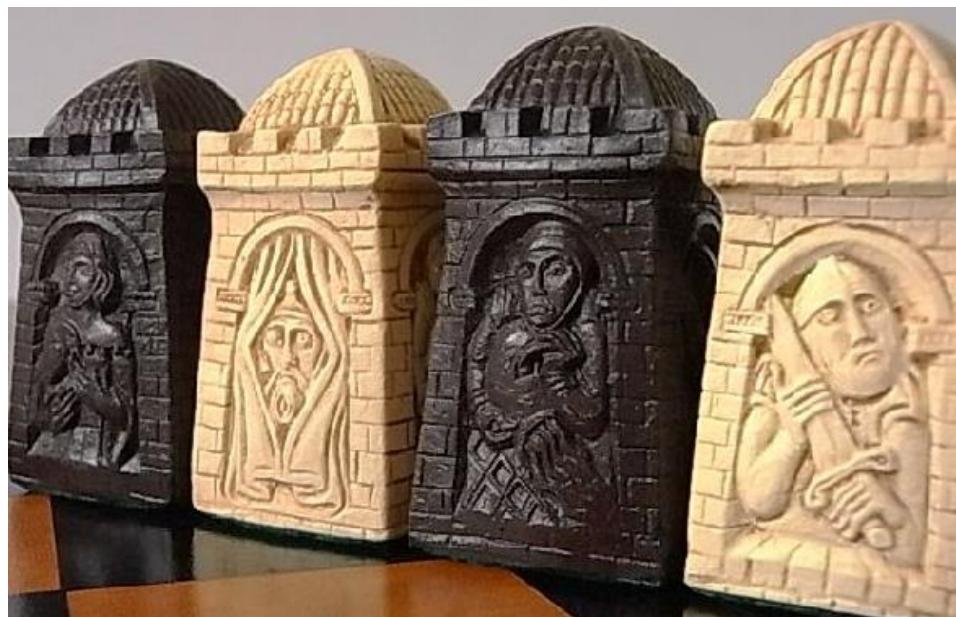

Figúry slonov (lakované drevo, indický šach Rajasthani, 20.st.)

šachová figúra veže -

Šachová figúra veže (slonovina, 13.st.)

Šachová figúra veže (slonovina, 13.st.)

šachovnica - vo výtvarnom umení ozdobný motív už v starovekom Grécku (pozri *dipylský sloh*); vychádza z *vlysu krychlového/vlysu šachovnicového*; obľúbený *ornament* v *barokovej výzdobe nábytku*; pozri *mobilíár, krychle; talianska záhrada, kostolanská kultúra*

H. Vredeman de Vries: Galéria fantazijnej paláckovej záhrady (architektonická maľba, 16.-17.st.)

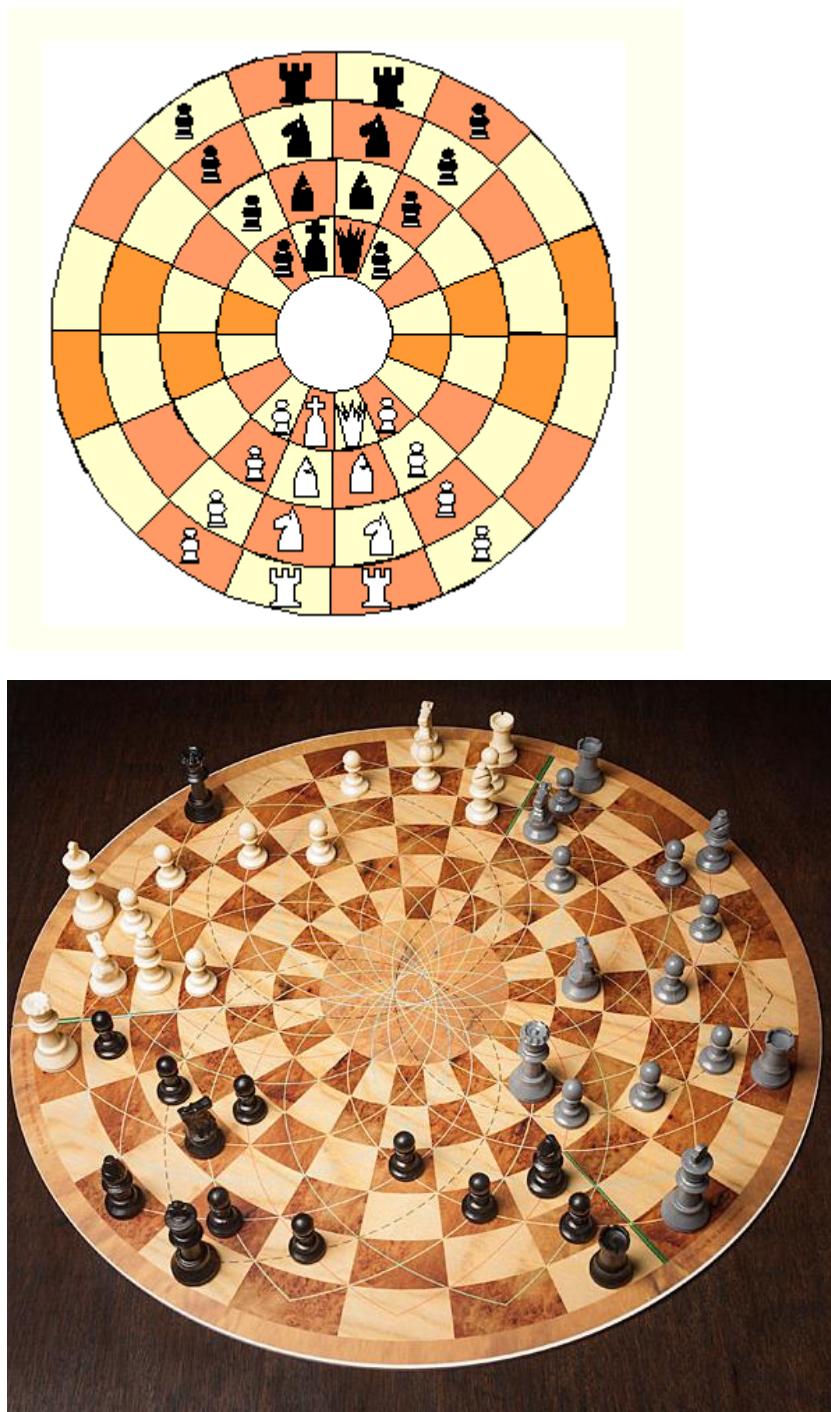
šachové dosky -

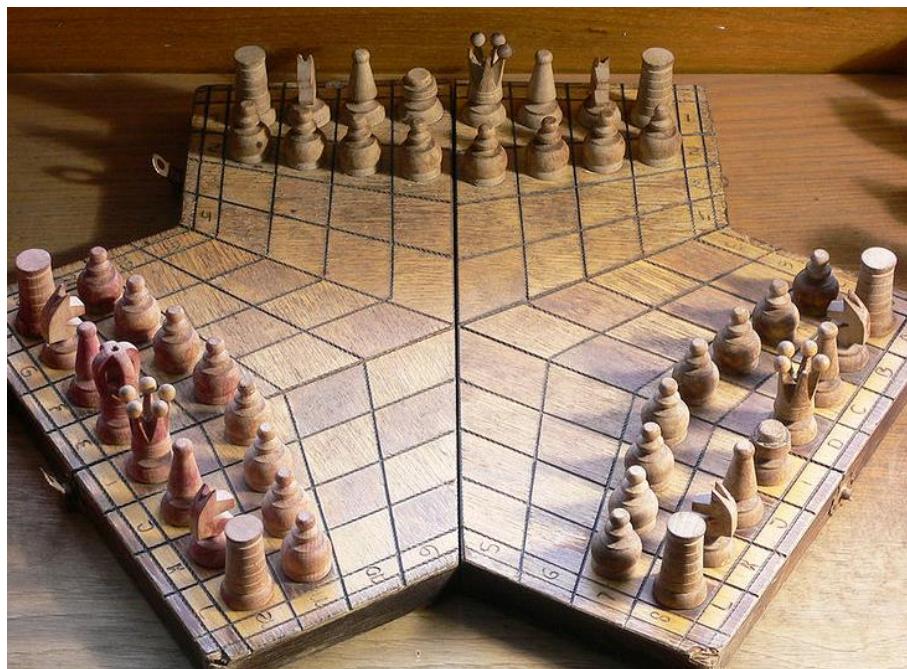
http://www.sachypalka.cz/sachovnice-a-desky_4

http://www.sachypalka.cz/sachovnice-padauk-c-5-bez-notace_40-3134

šachové dosky kruhové a viacuholníkové - pozri šach kruhový

https://www.google.sk/search?q=historick%C3%A9+dosky+fig%C3%BAry+&tbo=isch&tbs=rimg:CRhWIIj19YXsIjji_1sbaNqMt6pKbS_19SZEI4QkaRwcaRXEQzaUzYN_driEedG1WIonakhWF5pB_1_1CXPU-KHIpv4BidyoSCeL-xto2oy3qEYluADZgcHT7KhIJkptL_11JkQjgR0KB5VahaO0AqEglCRpHBxpFcRBGVBsAfJ1n_6VioSCTNpTNg12uIREYDdPycdmqqKKhIJ50bVYiidqSERVm-ojsM43ZQqEglYXmkH_18Jc9RH2AMipaA5lPCoSCT4ocim_1gGJ3EWktR4Xab8Vx&tbo=u&s_a=X&ved=0ahUKEwj1187rksHWAhUFbBoKHQ4QB4oQ9C8IHw&biw=1920&bih=990&dpr=1

šachové figúry - pri prehliadaní archeologického záznamu je veľa mätúcich šachových figúr, ktoré sa úplne nezapadajú do súčasných teórií *šachu*; niektoré z nich sú jednoznačne šachové figúrky, takže vyvoláva otázku, o ktorú šachovú figúrku ide; vo Švédsku na zámku Kalmar bol nájdený „rytier“ bez štítu a spochybňuje sa, či ide o rytiera (jazdca); v Louvre je biskup s rohom a nie so svojím obvyklým krížom; vo Francúzsku sa nachádza „pešia veža“ a zatiaľ iba šlachtici alebo biskupi sú zobrazení sediaci; v Nemecku z Langenbobena je kráľ bez zvyčajných insignií a namiesto toho má helmu; figúra biskupa v Dánsku mala niekedy drahokamy; biskupi bežní v 12.st. v severnej Európe majú mitry a žiadny tonzúru; nie je jasné, čo spôsobilo zmenu slona na biskupa, ale stalo sa to po spoločenských a kultúrnych zmenách Škandinávie a Anglicka (kresťanstvo?); možno to bolo prispôsobené po hierarchii vikingskej spoločnosti (ktorá v tom čase bola už kresťanska?); biskup sedel buď na stoličke, alebo na koni, s mitrou na hlave a barlou v ruke; pozri *šach, porcelán*

https://www.google.sk/search?q=chaturanga+chess&tbo=is&tbs=rimg:Ca7ZIJISItvIj0jXxWnejlh1Y4ia1IDpnijceGSJEFkdPNQbgchDjImsFjUj1NqA8zJD7qKyIcQPxSfoHv969_1QioScfSNfFad6OWHEZkIcFGOvHp4KhIJVjiJrWUOmeIR4SZ4OphsK9kqEgmNx4ZIkQWR0xHWSX

[RH386LfCoSCc1BuByEOMiaEYZFCVuxTiOLKhIJwWNSPU2oDzMR9RTRaSCwiAAqEgkkPuorIhxA_1BESe6h7pPBo8ioSCVJ-ge_13r39CEXEG-gG0rqZt&tbo=u&sa=X&ved=0ahUKEwjP9IzAsPPWAhUoJJoKHREDAc0Q9C8IHw&biw=1920&bih=989&dpr=1#imgrc=HuIaWea78u4R7M:](#)

http://www.chessantiquesonline.com/indian_chess_sets_new.htm (indický, čínsky set)

https://www.google.sk/search?q=berserker+lewis+chessmen&tbs=isch&tbs=rimg:CRie56purA6HIjhs9wMM5884ZB1I_1-VOrs-ea_1B1ngLDu5WPOL_1hhGqik0Kj7JjR4L4fKhh7yITMbLo3E7TWOQUxeyoSCWz3AwznzzhkEdDi_1fu0nIsLKhIJHUj_15VCuz54R0rZI2Hxqw5IqEglr8HWeAsO7lRHqmOkS0zq63SoSCY84v-GEaqKTEeQLvOdIMV6hKhIJQqPsmNHgvh8R9LwxKS-0LuYqEgkqGHvIhMxsuhGpEyHRv2YL5ioSCTcTtNahBTfEZUsMk0YNULq&tbo=u&sa=X&ved=0ahUKEwiF27jO5NTVAhWC0BoKHWrwC_IQ9C8IHA&biw=1850&bih=990&dpr=1#imgdii=xkRRDNAaUxQVRM:&imgrc=nbrnJ81jVqXgWM:

https://www.google.sk/search?q=Chess+Rider+History&tbs=isch&tbs=rimg:CdQGXctixEfIijRnhzUl6dRlq1rY4NgGrh6kGHCn-wV0sCg5DLsQjaGly1hFeu55vP2kTYgg6uQ2wVdQl0TV0AiEvoSCdGeHNSXp1GWEaY69I2VSmNKhIJrWtjg2AauHoReDKCN9slgPMqEgmQYcKf7BXSwBGtmOvSNIUpjSoScadkMuxCNoaXER2Yn-ah6H8fKhIJLWEV67nnI_1YRtpnvWO2_1MkYqEgmRNiCrq5DbBRFWYu9twbQvNSoS_CV1CXRXNQCITEirZ1oFP7Yb&tbo=u&sa=X&ved=0ahUKEwihGes9DWAhXSyRoKHYPaAMIQ9C8IHW&biw=1920&bih=989&dpr=1 (historické figúry)

<https://sk.pinterest.com/pin/354799276865623090/>
https://www.google.sk/search?q=medieval-chess+bishop&tbs=isch&tbo=u&source=univ&sa=X&ved=0ahUKEwjDIIUw9LWAhUBK8AKHYqYB7MQ7AkIMw&biw=1920&bih=989#imgdii=gX3PKiiNceUWPM:&imgrc=MH_bFFNv73j2fM:
<https://www.google.sk/search?q=medieval-chess+bishop&tbs=isch&tbo=u&source=univ&sa=X&ved=0ahUKEwjDIIUw9LWAhUBK8AKHYqYB7MQ7AkIMw&biw=1920&bih=989#imgdii=nY9RHbhNoG3qM:>

<https://www.etsy.com/listing/85426547/gothic-medieval-chess-set-isle-of-lewis?ref=listing-shop-header-0>
<http://www.ebay.com/itm/gothic-medieval-chess-set-isle-of-lewis-inspired-/270843006059>

Ikony šachových figúr

Figúry indického šachu Chaturanga (slonovina, hinduistický štýl, 1790)

Indický šach Chaturanga (maľovaná slonovina, koniec 18.st.)

Figúry hry Chaturanga: kráľ, radca, veža, biskup (Nishapuru v Iráne, 9.st.)

Indické šachové figúry (slonovina, koniec 18.st.)

Muslimské šachové figúry (keramika, 19.st.)

Figúry z indického setu (drevorezba, 20.st.)

Indický set Chatarungha (slonovina, 20.st.)

Anglo-indický set (slonovina)

Čínsky set (slonovina, pol. 20.st.)

Kráľ a kráľovná (čínsky slonovinový set, pol. 20.st.)

Čínsky slonovinový set (20.st.)

Šachový set (západná India,, 1840)

Set v štýle John Company (drevorezba, Kanton, západná India, koniec 19.st.)

Šachový set typu Chatarungha (slonovina, Čína, 20.st.)

Šachový set (slonovina, dynastia Qing, 19.st., výška figúr 8.3 - 4 cm)

„Šach Karola Veľkého“ (slonovina, 11.st. Salerno)

Figúry šachu Šatrandž (glazovaná keramika, 12.st., Perzia)

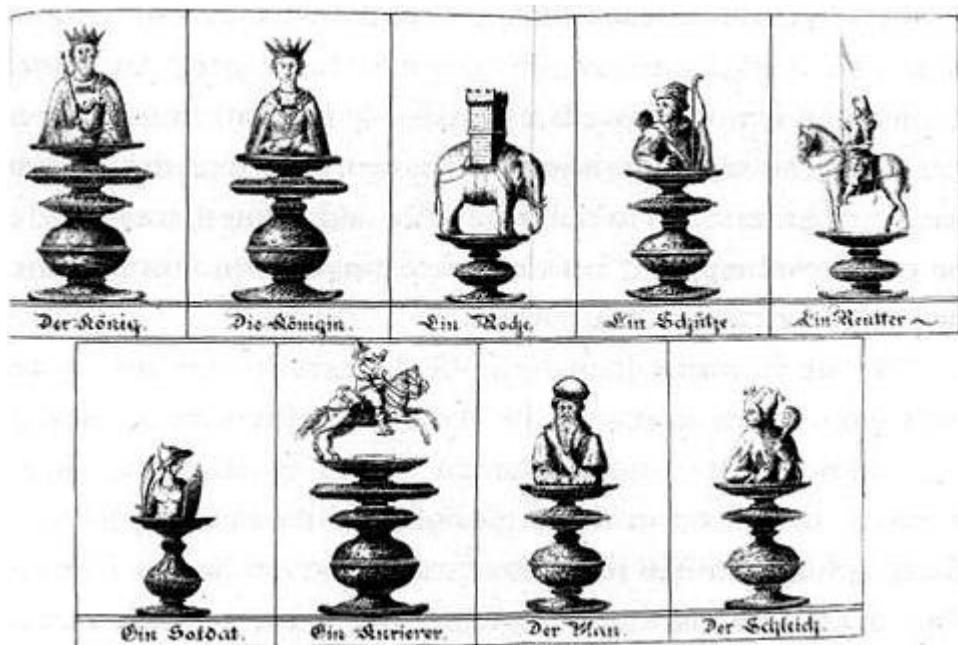
Stredoveký nemecký set (12. st.) ?

Gotický set

Gotický set

G. Doré: Šachové figúry kurierskeho šachu: Kráľ, kráľovná, hroch, lukostrelec (alebo biskup), rytier, pešiak (akebo vojak), kurier, muž (alebo rath alebo šalvia) (ilustrácia z knihy Das Schach-Oder Konig Spiel od G. Selenusa) a šašo

Set v štýle art deco

Secesný set

Staunton z palisandru

šachovnicový motív - pozri kostolanská kultúra

šachovnicový vlys - český výraz vlys krychlový; románsky ornament

Šachovnicový vlys (rímsa kostola v Abbey d'Artois, Landes, Francúzsko)

Vlys šachovnicový ? (hlavica stĺpu, Katedrála de Cahors, Francúzsko)

Morskí muži (hlavica románskeho stípu, 10.-12.st.)

šachтовý hrob - hrob šachtový